

DOI 10.34132/mspc2025.02.13.02

Дмитро Слободянюк

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ СТАТЕЙ 15 ТА 17 ДИРЕКТИВИ (ЄС) 2019/790 ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА: ТРАНСКОРДОННІ ВИКЛИКИ ТА ВПЛИВ НА ЄДИНИЙ ЦИФРОВИЙ РИНОК

Тези представляють теоретико-методологічний аналіз транскордонних викликів, що виникли внаслідок впровадження статей 15 та 17 Директиви (ЄС) 2019/790 у національне законодавство країн ЄС. Досліджуються питання прав видавців преси та відповідальності онлайн-платформ. Аналізуються правова фрагментація та її вплив на Єдиний цифровий ринок, а також явище «золотого покриття» і його наслідки для цілісності європейського правового простору. Обґрунтовується, що розбіжності у впровадженні Директиви створюють правову невизначеність та підвищують ризики для бізнес-діяльності.

Ключові слова: єдиний цифровий ринок, директива, авторське право, суміжні права, Європейський Союз.

Сучасне правове поле авторського та суміжних прав у Європейському Союзі зазнає глибоких трансформацій, зумовлених глобальною цифровізацією та зміною моделей споживання контенту. У цьому контексті Директива (ЄС) 2019/790 відіграє ключову роль як інструмент, що має на меті підвищити рівень правової охорони суб'єктів інтелектуальної власності у транскордонному цифровому середовищі, одночасно забезпечуючи баланс інтересів між правовласниками, користувачами та посередниками.

Прийняття Директиви стало реакцією ЄС на низку системних викликів, серед яких варто виділити асиметрію договірних відносин між творцями контенту та його користувачами, відсутність належних механізмів притягнення до відповідальності для інтернет-платформ та потребу в уніфікованих, прозорих інструментах ліцензування.

Однією з найдискусійніших норм Директиви стала стаття 15, яка закріпила спеціальне право для видавців преси. Це положення надало їм виключне право санкціонувати або забороняти цифрове відтворення та поширення своїх публікацій. Дослідження У. Фургала показують, що імплементація цієї норми виявилася нерівномірною, адже держави-члени ЄС обрали різноманітні підходи до термінів охорони, обсягу винятків та процедур ліцензування. Ця правова фрагментація негативно вплинула на ефективність правозастосування [1].

Яскравим прикладом цього є порівняння імплементації в Італії та Нідерландах. В Італії процес обов'язкових переговорів між онлайн-платформами та видавцями контролюється державним органом AGCOM, який може навіть встановлювати розмір винагороди, враховуючи дохід від реклами та кількість переглядів. На противагу цьому, Нідерланди обмежилися формалізованим підходом, просто дублюючи текст Директиви у національному законодавстві без створення спеціальних процедур. Такі суттєві розбіжності між національними моделями створюють ситуації, коли правовий режим одного й того ж контенту кардинально відрізняється в різних юрисдикціях, що підриває концепцію Єдиного цифрового ринку.

Ще одним знаковим нововведенням Директиви стала стаття 17, яка докорінно трансформувала підхід до відповідальності провайдерів онлайн-сервісів. Ця норма зобов'язала їх або завчасно отримувати ліцензії на використання захищених авторським правом творів, або ж доводити вжиття «всіх можливих заходів» для запобігання незаконному розміщенню такого контенту.

В цілому імплементація Директиви (ЄС) 2019/790 виявилася вкрай нерівномірною. Станом на грудень 2024 року, за даними Єврокомісії, лише п'ять країн-членів – Нідерланди, Угорщина, Німеччина, Мальта та Австрія – повністю завершили адаптацію законодавства.

Нідерланди здійснили повну імплементацію, інтегрувавши основні положення ст. 15 і ст. 17 у свій Закон про авторське право. Це включає обов'язки провайдерів онлайн-контенту щодо ліцензування та відповідальності за користувацький контент.

Угорщина реформувала свій Закон про авторське право, врегулювавши питання справедливої винагороди, прозорості та відповідальності онлайн-сервісів.

Німеччина обрала шлях ухвалення двох окремих нормативних актів, включаючи спеціалізований Закон про

постачальників послуг, що детально регламентує діяльність платформ і створює передбачуване правове середовище.

Мальта завершила імплементацію, звернувши особливу увагу на розширене колективне управління та механізми прозорості.

Австрія внесла зміни до Федерального закону про авторське право, імплементувавши положення статей 15 і 17.

Натомість, у більшості інших держав спостерігається явище «gold-plating» (надмірного розширення норм Директиви). Як зазначає Ф. Феррі, це змушує онлайн-платформи адаптуватися до різних правових режимів, що підвищує їхні витрати і створює серйозні бар'єри для надання послуг на транскордонному рівні [2].

Нерівномірність імплементації Директиви в країнах-членах ЄС становить значний виклик для суб'єктів, що здійснюють транскордонну діяльність. Це особливо актуально для онлайн-платформ, яким доводиться орієнтуватися в національних правових режимах із суттєвими відмінностями в процедурних підходах. Яскравим прикладом є застосування статті 17 у Франції та Данії, де процедури отримання ліцензій та вимоги до автоматизованого фільтрування контенту кардинально різняться.

У Франції відповідні норми були інтегровані до Кодексу інтелектуальної власності, однак без детальної регламентації механізмів, що запобігали б надмірному блокуванню. У той же час, у Данії відсутні чіткі гарантії проти надмірного обмеження прав користувачів. Ці розбіжності змушують великі міжнародні сервіси, такі як YouTube або Spotify, розробляти окремі моделі дотримання вимог для кожної юрисдикції, що значно підвищує їхні транзакційні витрати.

Отже, аналіз практики імплементації демонструє, що, попри спільну правову основу, існують значні розбіжності в деталях регулювання. Це призводить до транскордонної правової невизначеності та підвищує економічні ризики для онлайн-платформ. Така ситуація сприяє фрагментації єдиного цифрового ринку, підриває його цілісність та перешкоджає ефективній реалізації прав у транскордонному контексті. Зрештою, це створює необхідність для великих платформ постійно адаптуватися до різних національних режимів, тоді як правовласники стикаються з нерівними умовами для реалізації та захисту своїх прав у різних країнах-членах ЄС.

Попри значний потенціал Директиви (ЄС) 2019/790 для гармонізації цифрового ринку та посилення правової охорони інтелектуальної власності, її ефективність стримується нерівномірністю імплементації та відсутністю уніфікованого правозастосування. Ця ситуація вимагає посилення наглядової ролі Європейської комісії та, за потреби, запровадження додаткових механізмів для уніфікації практики, зокрема щодо застосування статей 15 та 17.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує Керівництво Європейської комісії щодо тлумачення ст. 17 (COM(2021)). Хоча цей документ має рекомендаційний характер, він є важливим інструментом для формування єдиного підходу до імплементації. У ньому містяться офіційні роз'яснення щодо обсягу обов'язків онлайн-платформ, меж відповідальності за дії користувачів, а також процедур, спрямованих на забезпечення балансу між правами правовласників та свободою вираження користувачів [3].

Без подолання проблеми транскордонної фрагментації ЄС ризикує зіткнутися з новою хвилею цифрової сегментації, що суперечить його стратегічній меті – формуванню єдиного, передбачуваного та конкурентоспроможного цифрового середовища.

Зважаючи на це, доцільним є посилення координаційної ролі Європейської комісії та розробка методичних рекомендацій щодо тлумачення та застосування статті 15. Ефективність такого підходу вже доведена практикою застосування статті 17, де надані роз'яснення допомогли чітко окреслити обов'язки постачальників послуг та гарантувати права користувачів. Аналогічні рекомендації для реалізації прав видавців прес-публікацій сприятимуть гармонізації підходів і зниженню регуляторної фрагментації в межах Європейського Союзу.

References

1. Furgał, U. (2021). The EU Press Publishers' Right: Where Do Member States Stand? *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 19 (4), (pp. 1-10) [in English].
2. Federico, F. (2021). The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market. *China-EU Law Journal*, 7 (21), (pp. 20-38) [in English].
3. Transposition of Single Market directives: Official website of the European Union. (n.d.). *single-marketscoreboard.ec.europa.eu*. Retrieved from: <https://surl.li/xsvnfk> [in English].

**IMPLEMENTATION BY MEMBER STATES OF ARTICLES 15 AND 17 OF DIRECTIVE (EU) 2019/790 ON
COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS: CROSS-BORDER CHALLENGES AND IMPACT ON THE DIGITAL
SINGLE MARKET**

The theses presents a theoretical and methodological analysis of cross-border challenges arising from the transposition of Articles 15 and 17 of Directive (EU) 2019/790 into the national legislation of EU countries. It examines the rights of press publishers and the liability of online platforms. Legal fragmentation and its impact on the Digital Single Market are analyzed, as well as the phenomenon of «golden shielding» and its consequences for the integrity of the European legal space. It is argued that discrepancies in the implementation of the Directive create legal uncertainty and increase risks for business activities.

Keywords: single digital market, directive, copyright, related rights, European Union.

Відомості про автора / Information about the author

Дмитро Слободянюк, доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, викладач кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: slobodyanyuk.dmitry@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6281-1907>.

Dmytro Slobodianiuk, Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, Lecturer of the Department of Public Administration and Management, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: slobodyanyuk.dmitry@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6281-1907>.